

Novi zakoni s področja gospodarskega sistema

Te dni je zvezna ljudska skupščina sprejela več pomembnih zakonov, ki se nanašajo na gospodarski sistem: o sredstvih gospodarskih organizacij, o delovnih razmerjih, o združevanju v gospodarstvu in o prispevkih iz dohodka gospodarskih organizacij ter iz osebnih dohodkov delavcev. Ti zakoni še bolj povečujejo samoupravo gospodarskih organizacij in komun, krepijo materialno osnovo njihove samoupravnosti in osnovo za spodbujanje njihove aktivnosti za pospeševanje družbene proizvodnje in dvig delovne storilnosti, s tem pa tudi za dvig življenjskega standarda.

Ze samo dejstvo, da regulirajo vse te odnose zakoni zvezne ljudske skupščine namesto uredb in drugih predpisov izvršnih organov kot doslej, priča ne samo, da so se ti odnosi v okviru našega sistema neposredne demokracije dovolj učvrstili, da jih lahko na trajnejši podlagi reguliramo z zakoni, temveč tudi, da je delavsko upravljanje v gospodarstvu kakor tudi družbeno upravljanje sploh dalo take rezultate, na katerih jih je mogoče razvijati naprej, pri čemer odpravljamo nekatere neskladnosti in omejitve, ki so bile značilne za prejšnje predpise. Zelo pomembne spremembe, ki jih uvajajo ti zakoni, zlasti pričajo to.

Nedvomno je, da so nove in bolj svobodne odnose omogočili tudi materialni rezultati, ki smo jih realizirali pri pospeševanju proizvodnih sil, oziroma višja raven materialne proizvodnje, kakršno smo uresničili v minulem razdobju. Prav tako pa je nedvomno, da smo tudi take materialne rezultate uresničili med drugim zaradi stalnega pospeševanja čedalje bolj svobodnih

odnosov v skladu z načeli družbenega upravljanja in na tej osnovi spodbujanja vseh družbenih sil, da bi realizirale te rezultate.

Uveljavljeni zakoni določajo na prvem mestu izključno pravico neposrednih proizvajalcev, da v skladu z zakoni in družbenimi plani samostojno organizirajo svojo gospodarsko dejavnost, s čimer je združena tudi njihova pravica, da uporabljajo družbena proizvodna sredstva, in da po poravnavi svojih obveznosti do skupnosti razdelijo svoj lastni proizvod ali čisti dohodek, ki ga realizirajo.

Novi zakoni ne postavljajo gospodarski organizaciji nobenih neposrednih omejitev glede razpolaganja z njenimi čistimi dohodki, to je s tistim delom njenega skupnega dohodka, ki ji ostane, ko nadomesti vrednost porabljenih sredstev in poravnava obveznosti do skupnosti, razen, da jo predvsem zavezujejo, da mora vsakemu svojemu delavcu zagotoviti od skupnosti določene minimalne osebne dohodke. Drugače pa se gospodarska organizacija pri razdelitvi svojega čistega dohodka ravna po svojih materialnih interesih, da iz tega dohodka zagotovi razen osebnih dohodkov delavcev tudi sredstva za povečanje svoje dejavnosti. Samo na tej podlagi lahko namreč pospešuje proizvodnjo in povečuje delovno storilnost ter ustvarja tako pogoje za realiziranje večjih dohodkov delavcev. Mehanizem razdelitve skupnega dohodka med gospodarsko organizacijo in skupnostjo zagotavlja po novih zakonih, da ustrezajo interesi gospodarske organizacije praviloma tudi splošno družbenim interesom.

Bolj svobodno uporabljanje skladov

Z vsklajevanjem interesov gospodarskih organizacij in družbe dajo ti zakoni mnogo večje pravice organom delavskega upravljanja pri razpolaganju z družbenimi sredstvi. Omogočajo zlasti, da gospodarske organizacije uporabljajo svoje sklade — to je sredstva, ki jih izločijo iz svojega čistega dohodka — bolj svobodno, da jim v določenih okvirih spremenijo namen, da jih lahko združujejo z drugimi organizacijami zaradi napredka in razvoja proizvodnje in podobno, v čemer doslej niso bile tako samostojne. Tako so dobile možnost, da razvijejo svojo pobudo na mnogo bolj široki osnovi in da iščejo najboljše rešitve za uporabo družbenih sredstev. Zakon o delovnih razmerjih jim daje razven tega široke možnosti, da s svojimi pravilniki in drugimi akti urejajo tudi svoje notranje odnose čim bolj svobodno, pri čemer morajo, kar je razumljivo, zagotoviti družbeno varstvo določenih pravic vsakega posameznega delavca v družbeni proizvodnji.

Glede na družbeni značaj proizvodnje in zlasti glede na družbeni značaj proizvajalnih sredstev zavezuje zakon o sredstvih gospodarske organizacije, da pred vsakim drugim razpolaganjem s skupnim dohodkom, ki ga realizira s svojo gospodarsko dejavnostjo, nadomesti iz tega dohodka vrednost potrošenih sredstev in odvede v splošno družbene sklade določene prispevke v sorazmerju s sredstvi ali gospodarskimi pogoji, ki jih izkorišča. Posebni zakoni o prispevkih jo obvezujejo tudi k uvedbi nadaljnjih prispevkov v skladu z velikostjo dohodkov, ki jih realizira organizacija, oziroma v skladu z osebnimi dohodki, ki jih porazdeli na posamezne delavce. V določenih primerih izloči tudi prispevke glede na vrsto proizvodnje — kot davek na promet

darstva in z drugimi potrebami, ki jih financiramo iz družbenih skladov ali z razdelitvijo nacionalnega dohodka v celoti. Pri odmerjanju prispevkov je bilo treba prav tako upoštevati različne pogoje za proizvodnjo ali prodajo proizvodov v posameznih dejavnostih in z razdelitvijo dati gospodarskim organizacijam pogoje, da se bo vsa družbena proizvodnja razvijala skladno in da bo povsod stimulirana spodbuda za dvig delovne storilnosti. Zato so morale biti lestvice za odvajanje prispevkov v sedanjih razmerah nekoliko bolj ostre, kljub temu pa so vendarle bolj stimulative za pospeševanje proizvodnje, kakor so bili dosedanja odnosi v razdelitvi.

Komuna je dobila večje pravice

Komuna je kot osnovni organizem našega družbenega življenja — poleg gospodarske organizacije kot osnovne enote na področju materialne proizvodnje — dobila prav tako širše pravice in večje možnosti, da vpliva na splošni razvoj svojega področja. S temi zakoni so ji zagotovljena sredstva tako za splošno potrošnjo kakor tudi za gospodarski razvoj v sorazmerju z njeno gospodarsko močjo in aktivnostjo njenih državljanov, s katero prispevajo k splošnemu razvoju vse države. Dobila je tudi širše pravice do samostojnega odločanja o prerazporeditvi sredstev med osebno in splošno potrošnjo na njenem področju kakor tudi pravice, da bolj neposredneje vpliva na splošne pogoje za razvoj gospodarstva.

Te pravice komune ne zmanjšujejo samostojnosti gospodarskih organizacij pri njihovem poslovanju. Nasprotno, pri takem razmerju do gospodarstva je v največji meri zainteresirana, da to samostojnost zavaruje in da pomaga gospodarskim organizacijam, da lahko pod čim bolj ugodnimi pogoji proizvajajo za enotno jugoslovansko tržišče ali da se povežejo z gospodarstvom vse države. Po drugi strani so prišli s povezavo financiranja splošne potrošnje z osebnimi dohodki delavcev tudi ti v polžaj, da postanejo ob večjem interesu bolj aktivni pri odločanju o vseh problemih skupnosti, v kateri žive, oziroma da so interesi te skupnosti postali hkrati tudi njihovi osebni interesi.

Manjkajo še nekateri pomembnejši zakoni, ki bi dopustili, da bi bolj jasno spoznali vse sistem odnosov, ki karakterizirajo naš sistem gospodarjenja in družbeno ureditev v celoti — na primer zakon o planiranju ali premišljenem družbenem vsklajevanju in usmerjanju gospodarskega razvoja, o sistemu upravljanja gospodarskih organizacij ter o organih tega upravljanja, o kreditnih odnosih in bančnem sistemu itd. V razpoložljivem času pa ni bilo mogoče izdelati predloge vseh potrebnih zakonov; delo v zvezi s pripravljanjem teh zakonov se nadaljuje in tako bomo verjetno v kratkem imeli cel sistem odnosov v okviru gospodarskega sistema, ki bo določen z več skladnimi zakoni. Vendar pa že zakoni, ki smo jih sprejeli, nudijo dovolj možnosti, da se na podlagi bolj svobodnih odnosov razvija naprej iniciativa vseh družbenih sil in boljje izkoristijo materialne možnosti in prednosti naše družbene ureditve za hitrejši razvoj in realizacijo smotrov, določenih nedavno v perspektivnem planu gospodarskega razvoja. Vojo Rakič